

Stacje pasażerskie jako obiekty infrastruktury usługowej – najczęściej zadawane pytania

Odpowiedzi na pytania zostały przygotowane w oparciu o ustawę z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 1984, z późn. zm.) oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/34/UE z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie utworzenia jednolitego europejskiego obszaru kolejowego (Dz. Urz. UE L 343 z 14 grudnia 2012 r. str. 32, z późn. zm.), a także rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/2177 z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie dostępu do obiektów infrastruktury usługowej i usług związanych z koleją (Dz. Urz. UE L 307 z 23 listopada 2017 r. str. 1) oraz rozporządzenie (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz. Urz. UE L 315 z 03.12.2007 str. 14, ze sprost.).

Wykaz skrótów:

ustawa	ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 1984)
dyrektywa 2012/34/UE	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/34/UE z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie utworzenia jednolitego europejskiego obszaru kolejowego (Dz. Urz. UE L 343 z 14 grudnia 2012 r. str. 32, z późn. zm.)
rozporządzenie 2177	rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/2177 z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie dostępu do obiektów infrastruktury usługowej i usług związanych z koleją (Dz. Urz. UE L 307 z 23 listopada 2017 r. str. 1)
OIU	obiekt infrastruktury usługowej
rozporządzenie 1371	rozporządzenie (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz. Urz. UE L 315 z 03.12.2007 str. 14, ze sprost.)

1. Czym jest stacja pasażerska w myśl przepisów ustawy o transporcie kolejowym?

Zgodnie z art. 4 pkt 53 ustawy, stacja pasażerska to obiekt infrastruktury usługowej. Obejmuje ona dworzec kolejowy wraz z infrastrukturą umożliwiającą pasażerom dotarcie do peronu, pieszko lub pojazdem, z drogi publicznej lub dworca kolejowego.

2. Czym jest dworzec kolejowy w myśl przepisów ustawy o transporcie kolejowym?

Zgodnie z art. 4 pkt 8a ustawy, dworzec kolejowy to obiekt budowlany lub zespół obiektów budowlanych, w których znajdują się pomieszczenia przeznaczone do obsługi podróżnych korzystających z transportu kolejowego, położony przy linii kolejowej.

3. Czy peron jest udostępniany w ramach OIU – stacji pasażerskiej?

Zgodnie z załącznikiem nr 1 pkt 6 do ustawy, perony kwalifikowane są jako część infrastruktury kolejowej, nie są więc udostępniane jako element OIU – stacji pasażerskiej.

Perony są udostępniane w ramach minimalnego pakietu dostępu do infrastruktury zgodnie z rozdziałem 6 ustawy (potwierdził to Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 10 lipca 2019 r. C-210/18 WESTbahn Management GmbH przeciwko ÖBB-Infrastruktur AG, w którym wprost stwierdził, że perony są elementem infrastruktury kolejowej, którego użytkowanie wchodzi w zakres minimalnego pakietu dostępu do infrastruktury kolejowej).

4. Kim jest operator stacji pasażerskiej?

Operatorem OIU jest podmiot zarządzający obiektem infrastruktury usługowej, natomiast operatorem stacji pasażerskiej jest podmiot zarządzający stacją pasażerską. Stacja pasażerska jest szczególnym OIU, a zadania i obowiązki jej operatora zostały określone w rozdziale 6b ustawy (dotyczącym udostępniania stacji pasażerskiej). Operatorem stacji pasażerskiej może być właściciel bądź inny wyznaczony przez niego podmiot.

5. Czy dworzec kolejowy stanowiący integralny element węzła przesiadkowego, tj. dworca autobusowego i kolejowego wraz z kasami biletowymi, należy traktować jako OIU w myśl przepisów ustawy?

Tak. Stacja pasażerska jest szczególnym rodzajem OIU, podlegającym udostępnieniu na zasadach określonych w rozdziale 6b ustawy.

Zintegrowanie dworca kolejowego z dworcem autobusowym w jeden węzeł przesiadkowy nie wpływa na zadania i obowiązki operatora takiej stacji pasażerskiej. W dalszym ciągu występuje bowiem konieczność jego udostępniania na zasadach określonych w rozdziale 6a i 6b ustawy oraz sporządzenia odpowiedniego statutu i regulaminu w odniesieniu do części kolejowej.

6. Na czym polega udostępnianie stacji pasażerskiej przewoźnikom kolejowym, a na czym pasażerom?

Zgodnie z ustawą udostępnianie stacji pasażerskiej przewoźnikom kolejowym na podstawie zawartej umowy pomiędzy przewoźnikiem a operatorem stacji polega na udostępnianiu powierzchni przeznaczonej do obsługi podróżnych, czyli:

- poczekalni;
- powierzchni przed kasami;
- przejścia zapewniającego dostęp do peronów z drogi publicznej lub dworca kolejowego;
- miejsca do umieszczania dodatkowych informacji dla podróżnych.

Należy także zapewnić dostęp do systemu sprzedaży biletów, o ile jest obsługiwany przez operatora stacji pasażerskiej.

Udostępnianie stacji pasażerskiej pasażerom polega na umożliwieniu korzystania przez podróżnych ze stacji pasażerskiej. Zgodnie z przepisami ustawy operator stacji pasażerskiej zobowiązany jest zapewnić podróżnym poczekalnię. Inne szczegółowe informacje dot. elementów udostępnianych podróżnym i innych usług świadczonych na rzecz podróżnych publikowane są w regulaminie korzystania ze stacji pasażerskiej.

Pasażerowie nie płacą za korzystanie ze stacji pasażerskiej.

7. Jakie obowiązki ma operator stacji pasażerskiej, która podlega udostępnianiu? A jakie ma obowiązki, w sytuacji gdy stacja ta posiada status nieczynnej?

Zarządzający czynną stacją pasażerską sporządza:

- statut obiektu;
- regulamin korzystania ze stacji pasażerskiej przez podróżnych;
- regulamin dostępu do obiektu wraz z cennikiem (jeżeli pobiera opłaty).

Operator stacji pasażerskiej zarządzający czynnym dworcem kolejowym obowiązany jest zapewnić podróżnym poczekalnię.

Dodatkowo zarządzający czynnym obiektem powinien zgłosić taki obiekt do Rejestru Obiektów Infrastruktury Usługowej (ROIU), który jest prowadzony przez Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego.

W przypadku infrastruktury nieczynnej operator powinien opracować statut, wskazując w nim, że obiekt ma nadany status infrastruktury nieczynnej.

8. Co powinien zawierać: statut stacji pasażerskiej, regulamin dostępu do stacji pasażerskiej oraz cennik dostępu?

- Statut stacji pasażerskiej powinien zawierać informacje dotyczące danego obiektu (jego dane adresowe, krótki opis, wskazanie podmiotu zarządzającego) oraz określenie czy obiekt przeznaczony jest do udostępniania.
- Regulamin dostępu do stacji pasażerskiej powinien zawierać informacje na temat udostępniania obiektu przewoźnikom kolejowym, w szczególności:

- 1) wykaz obiektów wraz z ich opisem;
- 2) zakres udostępniania obiektów, za który operator jest odpowiedzialny;
- 3) procedurę udostępniania obiektów, w tym termin składania oraz zakres informacji, jakie powinien zawierać wniosek o dostęp do obiektu;
- 4) szczegółowe warunki techniczne dostępu do obiektów;
- 5) wysokość opłat za dostęp do obiektu.

Regulamin może zawierać także wszelkie inne informacje nt. udostępniania obiektu przewoźnikom kolejowym.

- Cennik powinien stanowić część regulaminu dostępu do stacji pasażerskiej i zawierać informacje na temat opłat. Należy pamiętać, żeby opłaty miały charakter niedyskryminujący, jednakże operator może wprowadzić różnicowane tych opłat np. ze względu na rodzaj prowadzonego ruchu pociągów (dalekobieżny i pozostały).

9. W jakich sytuacjach operator stacji pasażerskiej może nie udostępniać podróżnym dworca kolejowego?

W sytuacji gdy dworzec jest nieczynny, operator może nie udostępniać go podróżnym. W takim przypadku operator stacji pasażerskiej powinien w statucie swojej stacji uwzględnić zapis wskazujący, że dworzec kolejowy wchodzący w jej skład jest nieczynny.

10. Czy w sytuacji gdy dworzec jest tymczasowo nieczynny, istnieje obowiązek zgłoszenia tego do Prezesa UTK?

Nie, w przypadku, kiedy dworzec jest tymczasowo nieczynny, nie ma obowiązku zgłaszania tego faktu Prezesowi UTK. Należy jednak dokonać zmian w statucie – tzn. wskazać, że obiekt jest nieczynny.

11. Czy operator stacji pasażerskiej ma obowiązek sporządzenia statutu stacji pasażerskiej, jeżeli w budynku dworca nie ma kas biletowych, a jedynie poczekalnia?

Tak, każda stacja pasażerska powinna mieć sporządzony statut. Brak kas biletowych nie zwalnia operatora stacji pasażerskiej z opracowania statutu.

12. Czy operator stacji pasażerskiej ma obowiązek sporządzić statut obiektu, jeżeli dworzec jest nieczynny?

Nawet w przypadku gdy stacja pasażerska posiada status nieczynnej, zarządzający takim obiektem powinien sporządzić statut, w którym wskaże, że obiekt ten nie jest udostępniany i określić go jako obiekt nieczynny.

13. Czy możliwe jest, aby dworzec kolejowy był nieczynny, w sytuacji gdy znajduje się przy linii kolejowej, na której prowadzony jest ruch kolejowy?

Tak, może być uznany za nieczynny. To operator podejmuje decyzję o tym czy dworzec jest czynny, czy nie. Sam fakt zatrzymania się pociągu w danym miejscu nie warunkuje konieczności udostępnienia dworca kolejowego.

14. Jakie obowiązki ma operator stacji pasażerskiej, w sytuacji gdy dworzec kolejowy nie służy do obsługi podróżnych, ale znajdują się w nim inne pomieszczenia np. przekąźnikownia, świetlica wiejska, pomieszczenia biurowe itp.?

Jeżeli dworzec kolejowy nie służy obsłudze podróżnych, powinien być określony w statucie jako nieczynny. W takiej sytuacji nie ma obowiązku sporządzania regulaminu dostępu do obiektu wraz z cennikiem ani regulaminu korzystania przez podróżnych z obiektu.

15. Jaka jest różnica pomiędzy nieczynnym a tymczasowo nieczynnym dworcem kolejowym w odniesieniu do obowiązków operatora stacji pasażerskiej wynikających z ustawy o transporcie kolejowym?

Przepisy ustawy nie przewidują rozróżnienia na dworzec nieczynny i tymczasowo nieczynny. W związku z tymczasowym zamknięciem dworca obowiązki operatora pozostają takie same, jak w przypadku nieczynnego. W obu przypadkach operator powinien sporządzić statut, wskazując, że dworzec ten jest nieczynny.

16. Czy w sytuacji gdy dworzec kolejowy jest tymczasowo wyłączony z eksploatacji np. z powodu remontu, należy sporządzać statut stacji pasażerskiej oraz regulamin i cennik dostępu do obiektu?

W takiej sytuacji operator powinien sporządzić jedynie statut stacji pasażerskiej, w którym wskaże, że dworzec ten jest nieczynny. W czasie remontu dworca operator nie musi sporządzać regulaminu dostępu wraz z cennikiem, a także regulaminu dostępu do obiektu przez podróżnych.

17. Czy przewoźnik kolejowy, w przypadku gdy zatrzymuje się na stacji pasażerskiej, musi mieć zawartą umowę z operatorem stacji pasażerskiej?

Tak. Zawsze gdy przewoźnik zatrzymuje się przy stacji pasażerskiej musi mieć zawartą umowę z operatorem tej stacji. Zgodnie z ustawą przewoźnik kolejowy może korzystać z usług świadczonych w obiekcie dopiero po zawarciu z operatorem umowy określającej

w szczególności prawa i obowiązki operatora i przewoźnika kolejowego związane ze świadczonymi usługami.

18. Jakie opłaty może pobierać operator stacji pasażerskiej od przewoźników? Czy w sytuacji gdy zarządza czynną stacją pasażerską, ma obowiązek sporządzić cennik dostępu do obiektu?

Pobieranie opłat od przewoźników nie jest obowiązkowe – jeżeli operator udostępnia przewoźnikom kolejowym dworzec nieodpłatnie może nie sporządzać cennika, musi jednak wyraźnie wskazać to w regulaminie.

W przypadku pobierania opłat, operator określa wysokość opłat, które pobiera od przewoźników kolejowych za dostęp do obiektu.

Zgodnie z ustawą opłaty te nie mogą przekraczać kosztów udostępniania obiektu ponoszonych przez operatora powiększonych o rozsądny zysk, rozumiany jako stopa zwrotu z własnego kapitału uwzględniająca ewentualne ryzyko ponoszone przez operatora, nie większy niż 10% w skali roku.

Opłaty te mogą być różnicowane np. ze względu na ruch pociągów (dalekobieżne i pozostałe), jednakże zawsze muszą być niedyskryminujące i sprawiedliwe.

19. Czy właściciel stacji pasażerskiej może scedować swoje obowiązki związane z udostępnianiem stacji pasażerskiej na podmiot trzeci?

Tak, ponieważ właściciel stacji pasażerskiej nie zawsze jest operatorem stacji pasażerskiej. W rozdziale 6b ustawy obowiązki związane z zarządzaniem stacją pasażerską przypisane są jej operatorowi.

20. Jak zgłosić obiekt – stację pasażerską do ROIU?

Zgłoszenie do ROIU jest obowiązkowe i wynika z art. 36h ustawy.

Aby zgłosić nowy obiekt do ROIU, należy wejść na stronę <https://roi.u.tk.gov.pl/login>. Zgłoszenie obiektu wymaga uprzedniej rejestracji użytkownika w systemie, w tym podania adresu e-mail. Na ten adres będzie wysłany kod aktywacyjny, który należy wpisać w formularzu, aby zakończyć proces rejestracji. Nawigacja w systemie jest intuicyjna – użytkownik wprowadza w czterech zakładkach wskazane w systemie dane o obiekcie. Dodatkowych informacji w tym obszarze udziela Departament Regulacji Rynku pod numerem 22 749 15 50, e-mail: roi.u@tk.gov.pl.

21. Czy operator stacji pasażerskiej ma obowiązek opublikowania rozkładu jazdy pociągów?

Tak. Zgodnie z art. 30e ust. 3 ustawy, operator stacji pasażerskiej podaje do publicznej wiadomości rozkład jazdy pociągów zatrzymujących się na danej stacji pasażerskiej nie później niż w terminie 10 dni przed dniem jego wejścia w życie, w budynku dworca kolejowego lub przy drogach stanowiących infrastrukturę umożliwiającą pasażerom dotarcie do peronów. Obowiązek ten obejmuje również publikację korekt rozkładu jazdy.

22. Czy operator stacji pasażerskiej ma obowiązek informować pasażerów o przysługujących im prawach i obowiązkach w transporcie kolejowym?

Tak. Według obowiązujących przepisów zarządcy stacji muszą informować pasażerów o ich prawach i obowiązkach w transporcie kolejowym wynikających z rozporządzenia 1371, a także udostępniać dane kontaktowe do Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego – organu odpowiedzialnego za egzekwowanie przepisów przywołanego rozporządzenia.

23. Czy operatorzy stacji mają jakieś szczególne obowiązki względem osób z niepełnosprawnościami?

Tak. Na stacjach, na których obecny jest ich personel, zarządcy stacji są zobowiązani do zapewnienia bezpłatnej asysty osobom z niepełnosprawnościami i osób o ograniczonej sprawności ruchowej (PRM) podczas przemieszczania się po terenie dworca kolejowego, przejść podziemnych, kładek i innych ciągów komunikacyjnych, na których dozwolone jest poruszanie się pieszych.

W przypadku nieobecności personelu, zarządcy stacji są zobowiązani do podejmowania wszelkich racjonalnych działań w celu zapewnienia tej grupie osób dostępu do podróży pociągiem. Co więcej, są oni również zobligowani do wskazania najbliższej stacji, na której obecny jest personel.

Ponadto jeżeli operator stacji zdecyduje się na jej modernizację lub odnowienie, ma on obowiązek dostosować ją do potrzeb osób z niepełnosprawnościami związanymi z komunikacją, poruszaniem się czy uzyskiwaniem informacji (chodzi tutaj m.in. o dostosowanie toalet, kas biletowych, miejsc parkingowych, wejść i wyjść, miejsc obsługi klienta, poczekalni, peronów itd.).

Dodatkowo warto wskazać, że w przypadku modernizacji i odnowienia stacji niezbędne jest zatrudnienie jednostki notyfikowanej w celu przeprowadzenia weryfikacji na zgodność z wymaganiami określonymi w TSI PRM (rozporządzenie nr 1300/2014) oraz poinformowanie Prezesa UTK o zawarciu umowy z wybraną jednostką w terminie 14 dni od jej podpisania (art. 25cb ust. 3 ustawy).

24. Czy operatorzy stacji mają wobec pasażerów obowiązki w zakresie zapewnienia im odpowiednich warunków bezpieczeństwa?

Tak. Przedsiębiorstwa kolejowe – w porozumieniu z organami publicznymi – mają obowiązek podejmowania działań mających na celu zapewnienie pasażerom jak najwyższego poziomu bezpieczeństwa. Są one także zobowiązane do wzajemnej współpracy w celu wypracowania najlepszych praktyk w tym zakresie.